

11 Informacje na temat sposobów głosowania w budżecie partycypacyjnym

Zwykle na etapie wyboru projektów w procesie budżetu partycypacyjnego przeprowadza się głosowanie. Należy przy tym rozważyć kilka kwestii. Czy głosowanie będzie odbywać się poprzez bezpośrednie uczestnictwo czy wirtualne narzędzia? Czy będzie to jednodniowe wydarzenie, czy zamierzamy je prowadzić w dłuższym okresie? Zespół koordynujący powinien rozważyć te kwestie oraz w miarę możliwości skonsultować je z szerszym gronem osób, tj. z potencjalnymi uczestnikami procesu budżetu partycypacyjnego: uczniami i uczennicami czy rodzicami. Jedną z najtrudniejszych decyzji jest to, ile głosów i o jakiej wartości (czy wadze) powinien otrzymać każdy z uprawnionych do głosowania. Wybranie właściwego systemu głosowania może usprawnić proces BP i być bardziej sprawiedliwe. Nie ma jednej, dobrej odpowiedzi – wyboru należy dokonać, poznając różne sposoby i na podstawie indywidualnej oceny sytuacji. Warto je również wcześniej przetestować, aby zapobiec błędom.

O czym warto pamiętać?

Zapoznanie się z projektami przed głosowaniem. Głosujący powinni mieć możliwość oceny każdego projektu jeszcze zanim dostaną do ręki kartę do głosowania. Dlatego dobrze jest, kiedy mają okazję wysłuchać relacji o wszystkich projektach przed rozpoczęciem głosowania, aby umocnić swój osąd. Podczas samego głosowania warto mieć na uwadze, że możliwości zapamiętywania są ograniczone. Długie listy projektów mogą być trudne do porównania – w takim przypadku można je podzielić na sekcje, a głosowanie przeprowadzać etapami.

Publikowanie kryteriów lub wskazówek, które pomogą głosującym dokonywać mądrych wyborów. Pomocne może być zadanie głosującym kilku pytań dotyczących każdego projektu, takich jak: „czy ten projekt naprawdę zaspokaja potrzebę?” lub „czy każdy może się w niego zaangażować lub mieć do niego dostęp?”. Jeśli ogólny proces BP ma konkretne cele (takie jak poprawa środowiska szkolnego, bezpieczeństwa publicznego lub tworzenie wzajemnych relacji pomiędzy społecznościami), przypomnij głosującym, jakie są to cele.

Głosowanie poprzedzone dyskusją w małych grupach. Jeśli czas na to pozwala, warto zachęcić głosujących, aby usiedli z kilkoma innymi osobami i przedyskutowali zalety każdego pomysłu. Chociaż może to być trudne do wykonania w przypadku większych procesów, to jednak im więcej rozważań się pojawi, tym lepsza będzie jakość oddanych głosów.

Głosowanie na więcej niż jeden projekt może lepiej odzwierciedlać rzeczywiste preferencje. W budżecie partycypacyjnym (i w przeciwieństwie do niektórych form głosowania, takich jak brytyjski system większościowy) można rozważyć możliwość oddania głosu na więcej niż jeden projekt. Pomoże to zachęcić młodzież do głosowania nie tylko na pomysły swoje lub znajomych, ale też na inne równie ciekawe projekty. Warto zachęcić do głosowania na przykład na trzy, a nawet więcej projektów.

Anonimowe głosowanie zapobiega stronnictwu, uleganiu wpływom i myśleniu grupowemu. Nikt nie chce być postrzegany jako podważający tożsamość grupy lub sprawiający wrażenie inaczej myślącego. Dlatego tam, gdzie to możliwe, przeprowadzaj głosowanie tajne i anonimowe. Umożliwia to stworzenie bardziej demokratycznej kultury i pozwala głosującym czuć się swobodnie. Wybór jest wówczas dokonywany bardziej racjonalnie.

Poniżej przedstawiliśmy powszechnie stosowane systemy głosowania oraz kilka potencjalnych korzyści i zagrożeń związanych z każdą z metod.

1 Ocena każdego projektu

Metoda ta, czasami nazywana oceną lub punktacją, zakłada, że każdy projekt otrzymuje ocenę w skali (na przykład) 5 punktów, gdzie 5 oznacza wysoką ocenę, a 1 niską. Takie głosowanie zazwyczaj przeprowadza się na karcie do głosowania lub przy użyciu elektronicznej maszyny do głosowania. Na karcie do głosowania może znajdować się jedno pole do wpisania oceny lub zestaw pól, z których można wybrać swoją opcję.

+

Korzyści

- **Głosujący bierze pod uwagę zalety** każdego projektu.
- **Szczegółowe wyniki** oparte są na głębszej refleksji.
- **Pozwala głosującym** na „ocenie w trakcie”.
- **Może zawierać wizualne wskazówki**, takie jak uśmiechnięte/smutne „buźki”, aby pomóc głosującym w ocenie.
- **Pozwala głosującym nagradzać projekty**, które uważają za gruntownie przemyślane lub zaspokajające konkretną potrzebę.

!

Zagrożenia

- **Ocenianie wielu opcji** może być trudne.
- **Trudniej przekierować głos** na projekt w późniejszym czasie (np. jeśli później usłyszy się o lepszych lub gorszych projektach).
- **Głosujący mogą przyznawać swoim preferowanym projektom wysokie noty**, a innym niesprawiedliwie niskie.
- **Liczenie i ogłaszanie wyników** w dniu głosowania może być czasochłonne.

2 Głosowanie przez aprobatę

Metoda ta, czasami nazywana głosowaniem aprobującym, polega na tym, że osoby oceniające mają pewną liczbę jednakowo ważonych głosów (każdy głos równy jest 1 punktowi). Zazwyczaj głosujący otrzymują 3, 5 lub 10 kart do głosowania bądź żetonów. Rozdzielają je pomiędzy różne propozycje. Mogą to zrobić na papierowym arkuszu punktacji (gdzie są proszeni o zaznaczenie lub postawienie krzyżyka przy wybranych przez siebie projektach), mogą głosować, używając żetonów wrzucanych do specjalnych pojemników do głosowania lub też za pomocą samoprzylepnych kropek umieszczonych na tablicy.

+ Korzyści

- **Prosty i łatwy** do zrozumienia system.
- **Łatwość policzenia głosów.**
- **Bardziej efektywny**, gdy głosuje wiele osób.
- **Nie zmusza głosujących do uwzględniania wszystkich projektów**, a jedynie tych, które im się podobają.

! Zagrożenia

- **Ryzyko nieprawidłowości w głosowaniu** (sprawdź, czy wszystkie głosy zostały oddane i czy któreś z nich nie zostały wycofane),
- **Ryzyko oddania wielu głosów na ten sam projekt** (w przypadku korzystania z pojemników do głosowania),
- **W przypadku używania pojemników do zbierania głosów** lub kropek samoprzylepnych – jeśli można zobaczyć, jak głosowali inni – istnieje ryzyko pojawienia się „myślenia grupowego” (ludzie mają skłonność do głosowania na projekty, które popierają inni).

3 Porządkowanie projektów według preferencji

Metoda, czasami nazywana głosowaniem rankingowym lub preferencyjnym, polegająca na tym, że głosujący są proszeni o uszeregowanie niektórych lub wszystkich projektów według preferencji: na przykład przyznając 5 punktów najlepszemu projektowi, 4 kolejnym i tak dalej aż do 1 punktu. W idealnej sytuacji głosujący powinni mieć możliwość dokonania co najmniej 3 wyborów.

+ Korzyści

- **Łatwiejsze** niż ocenianie każdego projektu.
- **Pozwala głosującym nagradzać projekty**, które uważają za dobrze pomyślane, odpowiadające potrzebom lub spełniające kryteria.
- **Eksperci od systemów głosowania** uważają, że ta metoda daje najdokładniejsze wyniki prawdziwych preferencji.

! Zagrożenia

- **Łatwo popełnić błąd** (np. pominąć punktację lub zduplikować wynik), co prowadzi do nieważności oddanego głosu.
- **Niektóre projekty mogą nie otrzymać żadnych punktów** – należy liczyć się z rozczarowaniem.

4 Ranking, ale z dodatkowym głosem negatywnym

Oprócz możliwości porządkowania projektów według preferencji lub metody, gdzie można oddać kilka głosów, istnieje jeszcze inna opcja oddawania głosów – pozytywnych i negatywnych. W tej metodzie głosujący mogą zatwierdzać projekty, ale mają również możliwość oddania głosu negatywnego na projekty, którym szczególnie się sprzeciwiają. Alternatywnym sposobem myślenia o tej opcji jest głosowanie na zasadzie sygnalizacji świetlnej: zielony dla „tak”, żółty dla „może” i czerwony dla „nie”. Tę metodę wypromowała organizacja D21 i stosuje się ją w wielu procesach opartych na mechanizmie budżetu partycypacyjnego.

+ Korzyści

- **Łatwość liczenia** i punktowania mniejszej liczby opcji.
- **Identyfikuje kontrowersyjne projekty**, umożliwiając refleksję, dlaczego takie projekty się pojawiają.
- **Może być użyteczna** na wcześniejszym etapie procesu w celu weryfikacji lub sprawdzenia projektów pod względem jakości.

! Zagrożenia

- **Oddawanie negatywnych głosów** nie jest zbyt powszechne.
- **Może rodzić obawy**, że niepopularne cele lub marginalizowane grupy mogą być niesprawiedliwie uwydatniane.
- **Potrzeba dokładnego wyjaśnienia**, jak głosować i kiedy oddać głos negatywny, aby uniknąć zamieszania.

Uwagi dotyczące przeprowadzania głosowania online

Platformy do głosowania online w procesach budżetu partycypacyjnego stają się coraz bardziej powszechne. Są to zarówno proste ankiety internetowe (które łatwo tworzyć i udostępniać), aplikacje do tworzenia ankiet (które pozwalają na przeprowadzenie głosowania za pomocą smartfonu), jak również szczegółowe i dobrze zaprojektowane platformy do głosowania (które mogą posiadać wiele narzędzi do weryfikacji, kto głosuje, i raportowania wyników). Można rozważyć opcję głosowania SMS-owego, które nie wymaga logowania – ono również może być bezpiecznym i weryfikowalnym narzędziem do głosowania. Można też wykorzystać istniejące aplikacje szkolne, jak np. dziennik elektroniczny zawierający funkcje ankietowe.

Należy pamiętać, że narzędzia online mogą być wykorzystywane na różnych etapach procesu budżetu partycypacyjnego, takich jak opracowanie koncepcji, rozwój projektu i monitoring realizacji projektu.

Doradzenie, który system lub narzędzie jest najlepsze w danej sytuacji, wykracza poza zakres tego opracowania. Jeśli rozważasz użycie platformy do głosowania online, ważne jest, aby sprawdzić, jakie decyzje podjęli inni oraz jakie są zalety i wady różnych platform. Wybór opcji stale się zwiększa, a wiele prywatnych firm promuje własne rozwiązania. Może się również zdarzyć, że szkoła lub instytucja dysponuje już jakimś interaktywnym narzędziem, które można zaadaptować do potrzeb głosowania na projekty budżetu partycypacyjnego.

Istnieje wiele korzyści z zastosowania głosowania online, są też jednak pewne ryzyka.

+ Korzyści

- **Może zautomatyzować** proces głosowania, aby umożliwić szybkie zliczenie wielu głosów.
- **Umożliwia głosowanie zdalne** (szczególnie cenne w czasach pandemii COVID lub na dużych obszarach geograficznych).
- **Może być zintegrowany** z filmami wideo, serwisami wymiany zdjęć, platformami mediów społecznościowych i innymi narzędziami internetowymi.
- **Młodzi ludzie mogą preferować głosowanie w ten sposób**, ponieważ znają już „system polubień” w mediach społecznościowych i potrafią wypełniać ankiety online.
- **Można łatwo tworzyć raporty**, takie jak oceny wzorców głosowania.

! Zagrożenia

- **Może być kosztowne** w stworzeniu i zarządzaniu, wymaga nabycia nowych umiejętności.
- **Może tworzyć nowe bariery** (takie jak wykluczenie cyfrowe uboższych użytkowników lub zmarginalizowanych społeczności).
- **Może ograniczyć aktywne debatowanie**, z ryzykiem, że głosowanie stanie się bardziej osobistym wyborem (bez konieczności rozważenia innych opcji).
- **Ogranicza kontakt** między uczestnikami, a więc zmniejsza intensywność współpracy i uczenia się, które mogłyby wynikać z bezpośrednich spotkań.
- **Wiele z nich wymaga załogowania się lub założenia profilu**, co może stanowić dodatkową barierę dla uczestnictwa i powodować problemy związane z bezpieczeństwem danych osobowych.

Nie jest łatwo zdecydować, jaki system byłby optymalny. Istnieje kilka przewodników, które mogą pomóc w podjęciu decyzji, czy zdecydować się na głosowanie online, a jeśli tak, to w jakim systemie. Można też powołać się na przykłady opisanych na naszej stronie internetowej studiów przypadku. Nie warto kupować kosztownej platformy, której użyjesz tylko raz lub która posiada wiele niepotrzebnych dla Ciebie funkcji.

Więcej → na temat cyfrowych narzędzi dedykowanych budżetowi partycypacyjnemu na podstawie badań i doradztwa Democratic Society (wyłącznie w języku angielskim).